

CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN TEATRE?

TEATRU ȘI COLOCVII
LA TÎRGU MUREȘ

La Tîrgu Mureș există o concentrare de forțe și posibilități teatrale considerabile. Teatrul Național, Academia de artă teatrală și Teatrul «Ariel» (pentru copii și tineret), toate acestea oferă spectacole în limba română și maghiară, fapt care a născut, datorită unor eforturi conjugate, ideea de a invita cîțiva critici teatrali și Televiziunea la un maraton artistic: în trei zile urma să vedem zece spectacole și să schimbăm idei, impresii în cadrul a două colocvii dedicate, unul, Teatrului «Ariel», al doilea, spectacolelor de la Academie și de la Național.

Judecînd după afișul celor trei zile este evident că efortul organizatorilor — între care dl. Zeno Fodor, directorul Teatrului «Ariel», a jucat un rol important — pare să fi fost justificat. Cinci spectacole la «Ariel» (spectacole de păpuși, sau de păpuși și actori-păpușari), unul la Național (o recentă premieră: *Pelicanul* de Strindberg, în regia lui Dan Alecsandrescu), trei la Academie (un studiu «Shakespeare» expus scenic de Radu Dobre Basarab împreună cu studenții săi, *Play Strindberg* de Dürrenmatt și *Ghebosul* de Mrozek, ambele regizate de același Dan Alecsandrescu).

Dezavantajat este, paradoxal (sau nul), Naționalul. Acest teatru are realmente o clădire și dotări remarcabile la cele două săli, dintre care Studioul rămîne încă foarte puțin folosit. Se pare că teatrul a traversat o perioadă furtunoasă pînă la instalarea ca director, relativ de curînd, a domnului Mihai Gingulescu, actor important al teatrului pînă cînd a optat pentru ipostaza parlamentară. Am înțeles că momentul celui început de martie cînd eram la Tîrgu Mureș coincidea cu un efort de cristalizare a unui program al Naționalului. Teatrul urmează abia acum să se concentreze în vederea invitării unor regizori (cîteva demersuri s-au și făcut), a conceprii unui program estetic, repertorial mai interesant. Directorul adjunct al teatrului, domnul Vlad Rădescu, este înclinat să-și ia în serios abilitatea de manager al instituției, optînd pentru o relație modernă a teatrului cu sponsorii, pentru un marketing mai evoluat în condițiile, totuși, dificile ale economiei de azi.

Acestor gânduri și intenții, dar și unor realizări parțiale nu le-a putut fi adăugat decît un spectacol cu *Pelicanul* de Strindberg. Un trist accident a dus la suspendarea unui al doilea spectacol, cu *Un veac de singurătate* după Garcia Márquez, la secția maghiară. În ciuda unei scenografii foarte interesante, frumoase, a Clarei Labancz — o secțiune enormă, în perspectivă, a unei case, albă, mult prea împinsă spre fundalul scenei, un mobilier simplu —, punerea în scenă a piesei lui Strindberg de către Dan Alecsandrescu mi-a apărut ca o miză pusă greșit. M-am întrebât ce ar fi putut să intereseze publicul tîrgumureșean — la a doua săptămînă de reprezentare în sală dacă erau o sută de spectatori — în această montare de o teatralitate vetustă? Numai subiectul? Jocul actorilor?

E, oare, de acceptat ideea regizorului de a planta acțiunea dramatică a *Pelicanului* într-un spațiu enorm, deși piesa a fost scrisă în mod special pentru un spațiu intim, de cameră? Strindberg, o dată cu inaugurarea, după modelul lui Reinhardt (Kleines Theater și Kammerspiele), a lui *Intima Teater* la Stockholm, va scrie după 1907 ciclul pieselor «de cameră» pentru a concentra mai specific teatral ideile sale dramaturgice. În *Pelicanul*, erodarea familiei, crima morală (care a dus la moartea Tatălui, personaj absent în piesă), contrafacerea moralității, toate acestea denotă tipul «experimentului» strindbergian: implitzia psihologică într-un spațiu mic. Proiecția uriașă a dramei în decorul menționat volatilizează concepția regizorală a lui Dan Alecsandrescu. Distribuirea Smarei

Nicolae Cristache, Nicolae Mihoc și Mihaela Rădescu în «Pelicanul» de Strindberg, la Teatrul Național din Tîrgu Mureș

Mărcu în rolul Mamei Elise nu a dus la performanță interpretativă. Mai degrabă invers, căci jocul rigid al actriței, defectele de relaționare cu partenerii scenici, de mișcare într-un spațiu enorm nu au cum să treacă neobservate. Mai interesanți, deși nu întotdeauna, mi s-au părut Nicolae Mihoc (în rolul fiului, Frederik), Nicolae Cristache (gineretele, Axel) sau Mihaela Rădescu (în fiica, Gerda). Ce aveam să aud la colocoliu din ultima zi referitor la regizor și la spectacol avea să fie pentru

mine surprinzător! Domnul Dan Alecsandrescu, recunoscut pentru prolifică sa activitate teatrală — în trei zile aveam să văd la Tîrgu Mureș trei puneri în scenă semnate de domnia-sal —, suportă cu greu argumentele. O spun cu regret. La viteza sa de execuție este greu să realizezi capodopere scenice. Eu nu pot uita nici acum marea sa izbîndă cu **Amurgul burghez** de Romulus Guga, deși au trecut mai mulți ani de atunci. Nu m-a entuziasmat acum nici faptul că aveam să văd din nou

Ghebosul, la Academie, destul de bine copiat după spectacolul de la Constanța. Diferența, însă, în spectacolul cu studenții (căci prestația actoricească a d-lui Constantin Doljan, profesor la Academie, mi s-a părut precară sub raportul expresivității vocal-gestuale) poate fi aceea că regizorul a fost încîntat să ofere cîteva partituri interesante acestora, fapt, desigur, semnificativ. Dintre studenți mi-au plăcut, pentru o anume expresivitate ce poate fi dezvoltată, Adrian Andone (în

Adrian Andone și Zoltan Butuc în «Există o vrăjitoare...», la Academia de Teatru din Tîrgu Mureș

Onek), Daniela Trifan (în Onka) și, cîteodată, Iulia Gavril (în Baroana).

O experiență care ar putea suporta o discuție este colajul pus în scenă la Academia de teatru, ca «spectacol-studiu», sub titlul **Există o vrăjitoare de serviciu în orice Shakespeare** de către Radu Dobre Basarab. Textele colajului sînt din Marin Sorescu, Gyárfás Miklós și Dario Fo. Fascinat de efervescenta shakespeareiană care a cuprins scena românească într-un interval relativ scurt, Radu Dobre Basarab inițiază acest studiu și în ideea unei concentrări mai aplicate asupra operei lui Shakespeare. Relația de joc între Sorescu (Adrian Andone) și Shakespeare (Zoltan Butuc; o dicțiune defectuoasă a obturat audiența) îmi pare că este, totuși, tributară modelului din **Vărul Shakespeare** de Sorescu și din punctul de vedere al spațializării relației. Jocul ideilor, provocat de textele colajului, poate fi judecat în raport cu premisele studiului — care ar merita să fie adîncit — doar ca ofertă spectacolologică. Ceea ce m-a frapat a fost materializarea unui gînd al regizorului privind continuitatea ideilor prin cultura scrisă: Shakespeare îl asistă pe Sorescu cînd acestabate la mașina de scris, dialoghează cu el într-o ipotetică inversiune din tunelul timpului.

Soarta teatrului de păpuși, pentru copii și tineret, a fost subiectul primului colocoliu la Tîrgu Mureș. Dintre spectacolele Teatrului «Ariel» s-a detașat **Pasărea albastră** de Maeterlinck, în regia lui Antal Pál, la secția maghiară. Finețea procedurilor păpușărești, a efectelor vizuale și sonore a condus la o sinteză artistică remarcabilă. Există în acest spectacol cîteva scene antologice: una dintre ele este aceea a bunicilor, actorii stînd pe scaune translate dinspre spatele scenei spre fața ei, pe un fundal bleu, într-o lumină foarte slabă. Atrăgătoare au fost păpușile și obiectele scenice figurînd copii nenăscuți — ca o sculptură venind din arta modernă. D-nul Zeno Fodor explica, în colocoliul amintit, o strategie pentru destinul acestui teatru, aflat într-o condiție materială destul de precară. Strategia privește un public nu numai de (pre)scolari, ci și de vîrste mai... înaintate. Dar pentru a o face efectivă cred că e nevoie de o cunoaștere reală a acestui public.

Discuția finală a fost dedicată, fără a se avertiza că va fi destul de scurtă, spectacolelor Naționalului și Academiei. Ceea ce am auzit aici a fost unul dintre acele discursuri betonate ale d-lui Valentin Silvestru despre «momentul bun» al Teatrului Național, despre «profesionalismul» și

«stilul» regizorului Dan Alecsandrescu și despre cum a admirat dînsul «eleganța frazării» actorilor de limbă maghiară, deși nu este un cunoscător al acestei limbi! Nu vreau să fac unele comentarii malițioase, dar nu pot să nu întreb de ce era nevoie — cînd Naționalul nu prezentase decît un spectacol — să dea calificative generice? Să fi fost simțul critic și ironia domniei sale în defect față de **Pelicanul!** Mă resemnez a zice că fiecare are dreptul la opinie. Da, dar una e o opinie și alta un discurs... «rotund», mulțumitor pentru toți și toate, cînd, cred, gazdele noastre ar fi așteptat un colocoliu, o discuție mai critică.

Continui să cred că, dincolo de experiența acestor trei zile la Tîrgu Mureș, teatrul poate fi acolo o prezență de prim ordin. Pentru că există cîțiva oameni foarte talentați care se pun în serviciul teatrului. Pentru că există o, cum să-i zic, bază materială (spații și dotări) foarte convenabile actului teatral dar și unui context cultural pe care instituțiile scenice și de învățămînt din oraș sînt datoare să-l facă mai substanțial.

M.P.